

РЕПУБЛИКА СРПСКА
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА
Број: 07/792/2023
Датум: 17.05.2023 год.

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске дисертације

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовано комисију: Сенат Универзитета у Бањој Луци, на основу приједлога одлуке Наставно-научног вијећа Филозофског факултета

Датум именовања комисије: 30. 3. 2023. године

Број одлуке: 02/04-3.668-51/23

Чланови комисије:

1. проф. др Микановић, Бране	редовни професор	Општа педагогија
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци		предсједник
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
2. проф. др Мацура, Сања	редовни професор	Српска књижевност и култура с компаративистиком и теоријом књижевности
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци		члан
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
3. проф. др Шушњара, Сњежана	редовни професор	Друштвене науке, одгојне науке, повијест педагогије,
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву		члан
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији

2. ПОДАЦИ О СТУДЕНТУ

Име, име једног родитеља, презиме: Слободан (Милан) Јовић

Датум рођења: 15. 01. 1984. године

Мјесто и држава рођења: Тузла, СФРЈ

2.1. Студије првог циклуса или основне студије или интегрисане студије

Година уписа:	2002.	Година завршетка:	2006.	Просјечна оцјена током студија:	8,62
---------------	-------	-------------------	-------	---------------------------------	------

Универзитет: Универзитет у Источном Сарајеву

Факултет/и: Педагошки факултет

Студијски програм: Разредна настава

Стечено звање: професор разредне наставе

2.2. Студије другог циклуса или магистарске студије

Година уписа:	2007.	Година завршетка:	2010.	Просјечна оцјена током студија:	9,77
---------------	-------	-------------------	-------	---------------------------------	------

Универзитет: Универзитет у Источном Сарајеву

Факултет/и: Филозофски факултет

Студијски програм: Педагогија

Назив завршног рада другог циклуса или магистарске тезе, датум одбране: *Књижевнoумјетнички текстови у функцији моралног васпитања ученика, ххх*

Ужа научна област завршног рада другог циклуса или магистарске тезе: Општа педагогија

Стечено звање: магистар педагошких наука

2.3. Студије трећег циклуса

Година уписа:	2018.	Број ECTS остварених до сада:	180	Просјечна оцјена током студија:	9,91
---------------	-------	-------------------------------	-----	---------------------------------	------

Факултет/и: Филозофски факултет

Студијски програм: Педагогија

2.4. Приказ научних и стручних радова студента

РБ	Подаци о референци	Категорија ¹
1.	Навести појединачно радове, књиге, поглавља. Додати потребан број редова. Користити исти стил за навођење свих референци у 2.4	

¹ Категорија се односи на оне часописе и научне скупове који су категорисани у складу са Правилником о публикавању научних публикација („Службени гласник РС”, бр. 77/10) и Правилником о мјерилима за остваривање и финансирање Програма одржавања научних скупова („Службени гласник РС”, бр. 102/14) односно припадност рада часописима индексираним у свјетским цитатним базама.

Припадност рада ужој научној области којој припада предмет истраживања докторске дисертације		ДА	НЕ
РБ		Категорија	
1.	Јовић, С. (2021). Имплицитна педагогија српске поезије за дјецу, <i>Радови Филозофског факултета</i> . XXII, (293 – 312). ERIN PLUS	оригинални научни чланак	
Припадност рада ужој научној области којој припада предмет истраживања докторске дисертације		ДА	НЕ
РБ		Категорија	
2.	Јовић, С. (2021). Физичко кажњавање дјетета: од Сумера, Самерхила до данас. <i>Синеза, часопис за хуманистичке и друштвене науке</i> , вол. II, (83 – 94). DOAJ, CEEOL	прегледни научни чланак	
Припадност рада ужој научној области којој припада предмет истраживања докторске дисертације		ДА	НЕ
РБ		Категорија	
3.	Јовић, С. (2021). Сложеност одрастања савременог дјетета у пјесничкој интерпретацији Драгомира Ђорђевића. <i>Синеза, часопис за хуманистичке и друштвене науке</i> , вол. II /I, (117 – 129). DOAJ, CEEOL	оригинални научни чланак	
Припадност рада ужој научној области којој припада предмет истраживања докторске дисертације		ДА	НЕ
РБ		Категорија	
4.	Јовић, С. (2021). Поимања имплицитног васпитања у умјетности и култури. <i>Наша школа</i> , вол. II, (67 – 81). ERIN PLUS, DOAJ	оригинални научни чланак	
Припадност рада ужој научној области којој припада предмет истраживања докторске дисертације		ДА	НЕ

3. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Наслов докторске дисертације: *Имплицитно васпитање у српској ауторској поезији за дјецу*
2. Научно поље и научна област: Општа педагогија, Педагогија
3. Датум прихватања теме докторске дисертације и бројеви одлука одговарајућих органа чланица и Универзитета: Тема докторске дисертације одобрена је Одлуком бр. 02/04-3.353-72/22 коју је донио Сенат Универзитета у Бањој Луци 24. 2. 2022. године
4. Датум прихватања *Извјештаја о подобности теме и ментора докторске дисертације*: 24. 2. 2022. године
5. Садржај докторске дисертације са страничењем
Увод (1)

I Теоријски приступ проблему истраживања

- 1.1. Имплицитна педагогија и имплицитно васпитање (5)
- 1.2. Естетско васпитање: теоријски оквир за истраживање имлицитног васпитања (12)
- 1.3. Поезија за дјецу: естетски и педагошки феномен (21)
- 1.4. Емпатија и њен значај за васпитање (29)
- 1.5. Педагогизација дјетињства: ризици и предности (35)
- 1.6. Отворено васпитање: алтернатива институционалном васпитању (41)
- 1.7. Антипедагогија: заблуде и доприноси (45)
- 1.8. Васпитни поступак физичког кажњавања дјеце (53)
 - 1.8.1. *Тјелесно кажњавање дјетета у прошлости* (54)
 - 1.8.2. *Физичко кажњавање дјеце на нашим просторима* (59)
- 1.9. Основни стилови васпитања и њихова обиљежја
 - 1.9.1. *Ауторитарни стил васпитања* (65)
 - 1.9.2. *Конгруентни стил васпитања* (66)
 - 1.9.3. *Манипулативни стил васпитања* (68)
 - 1.9.4. *Демократски стил васпитања* (70)
- 1.10. Аутономија васпитаника у васпитном процесу (73)
- 1.11. Преглед истраживања имплицитног васпитања у умјетности и култури (78)

II Методолошке основе истраживања имплицитног васпитања у српској ауторској поезији за дјецу

- 2.1. Значај истраживања (93)
- 2.2. Приступ проблему истраживања (93)
- 2.3. Карактер истраживања (94)
- 2.4. Предмет истраживања (95)
- 2.5. Циљ истраживања (96)
- 2.6. Истраживачка питања (97)
- 2.7. Методе, технике и инструменти у истраживању (97)
- 2.8. Популација и узорак истраживања (99)
- 2.9. Интерпретација резултата истраживања (120)

III Резултати истраживања

- 3.1. Емпатија, брига за другог и заузимање туђе перспективе као тема српске ауторске поезије за дјецу (123)
- 3.2. Тематизација педагогизације дјетињства у српској ауторској поезији за дјецу (134)
- 3.3. Отворено васпитање као тема у српској ауторској поезији за дјецу (145)
- 3.4. Критика школе и школских институција као тема у српској ауторској поезији за дјецу (157)
- 3.5. Физичко кажњавање дјетета као тема у српској ауторској поезији за дјецу (166)
 - 3.5.1. *Тематизација физичког кажњавања дјеце: породични контекст* (166)

- 3.5. 2. Тематизација физичког кажњавања дјеце у школском контексту (173)
- 3.5.3. Тематизација физичког кажњавања дјеце у друштвеном контексту (175)
3. 6. Стилски васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу (179)
3. 6. 1. Ауторитарни стил васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу (179)
- 3.6.2. Демократски стил васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу (184)
3. 6. 3. Манипулативни стил васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу (186)
- 3.6. 4. Конгруентни стил васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу (189)
- 3.7. Аутономија васпитаника као тема у српској ауторској поезији за дјецу (195)
- 3.7.1. Поштовање дјетета и дјетињства као тема у српској ауторској поезији за дјецу (195)
- 3.7.2. Побуна против свијета одраслих као тема у српској ауторској поезији за дјецу (200)
- 3.7.3. Жеља за самосталношћу као тема у српској ауторској поезији за дјецу (204)

IV Закључак и педагошке импликације (207)

Извори и литература (221)

Биографија аутора (235)

6. Основни подаци о докторској дисертацији: Дисертација је написана ћириличним писмом (фонтом *Times New Roman*, величине 12, проред 1,5). Дисертација има укупно 235 страна и 8 страна које садрже: резиме, информације о ментору и дисертацији и садржај. У дисертацији је кориштено 191 библиографска јединица, релевантних педагошких научних и стручних радова и 27 библиографских јединица извора, од чега 14 појединачних поетских збирки и 13 публикација антологијског, панорамског или зборничког карактера.

Структуру докторске дисертације чини сљедећих шест поглаваља: 1. Увод, 2. Теоријски приступ проблему истраживања, 3. Методолошке основе истраживања имплицитног васпитања у српској ауторској поезији за дјецу, 4. Резултати истраживања, 5. Закључци и педагошке импликације и 6. Извори и литература.

Дисертација је написана академским стилем, уз поштовање АРА стандарда цитирања.

1. Наслов докторске дисертације.
2. Научно поље и ужа научна област.
3. Датум прихватања теме докторске дисертације и бројеви одлука одговарајућих органа чланица и Универзитета.
4. Датум прихватања Извјештаја комисије за оцјену подобности студента, теме и ментора за израду докторске дисертације и бројеви одлука одговарајућих органа чланица и Универзитета.
5. Садржај докторске дисертације уз навођење броја страна.
6. Истаћи основне податке о докторској дисертацији: обавезно укључујући обим, број и називе поглавља, број табела, слика, шема, графикона и број литературних навода.

4. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Основни подстицај за писање ове дисертације је испитивање, проучавање и истраживање педагошких вриједности српске ауторске поезије за дјецу. Актуелност и изазовност теме је у сагласности са подстицајима за отварање педагошке науке према култури и умјетности, посебно областима књижевности, филма, телевизије, сликарства, примијењене умјетности и др.

Кандидат Слободан Јовић истиче у дисертацији да су образовање и васпитање одавно престали бити везани доминантно за школске установе. Све већу улогу имају медији, културне установе, средства масовне комуникације и уопште не примарно педагошки домени. То је створило могућност за појављивање имплицитне педагогије и васпитања. Имплицитна педагогија представља пут ка премошћавању јаза између педагогије која на прво мјесто ставља појединца и педагогије којој је на првом мјесту друштво за које тог појединца припрема. То је оствариво уколико се појединац прихвати заиста онаквим какав јесте, и ако му васпитач крене у сусрет без претварања и супериорног става, тј. уколико се васпитање разумије као процес узајамног обогаћивања личности, како васпитаника, тако и онога ко васпитава.

Имплицитна педагогија и имплицитно васпитање у вриједностима културе, у медијском простору проналазе аутентичне педагошке ресурсе и потенцијале за образовање. Оваквим приступом се превазилази традиционално схватање педагогије које подразумијева фокусираност на школство као једини педагошки домен. Педагогија се проширује на низ образовних и културних сфера. Учесницима васпитно-образовне дјелатности се указује на потенцијале умјетности и културе.

Данас је постало свеprisутно уплитање културе у педагошку сферу, јер сваки дио јавног простора: трг, тротоар, улица, зид, позориште, телевизијски програм, васпитава становнике. Важно је да ти садржаји које човјек сусреће у јавном простору превагну на позитивну страну, тј. да више васпитавају, а да се смањи њихов негативан утицај на становништво.

Проблем који је кандидат поставио у истраживању гласи: Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји књижевним средствима уобличена свијест о битним педагошким проблемима? Оваква формулација проблема теоријског истраживања, кандидата усмјерава до теоријског разматрања актуелних педагошких питања, која добијају на изазовности уколико се осмотре у контексту српске ауторске поезије за дјецу. Разматрању ових феномена посвећен је теоријски дио дисертације, тј. њено прво поглавље (5 – 89 стр.).

Кандидат у теоријском дијелу дисертације у потпоглављу *Имплицитна педагогија и имплицитно васпитање* критички анализира радове који се баве појмовима „имплицитна педагогија“, „имплицитно васпитање“, „скривени програм“, „видљиве педагогије“, „невидљиве педагогије“. Кандидат закључује да ови појмови покривају широк регистар значења и да је суштина имплицитне педагогије и имплицитног васпитања да се сузи дјеловање ирационалних и неконтролисаних утицаја, а повећа рационалност у васпитном дјеловању. Допринос имплицитне педагогије и имплицитног васпитања може бити и у пружању сазнања васпитачима о дјеловању скривених механизма, те о могућем дјеловању њихових гестова и несвјесних радњи на дјецу.

У потпоглављу *Естетско васпитање: теоријски оквир за истраживање имплицитног васпитања* кандидат даје преглед поимања естетског васпитања у историји

педагошких идеја. Такође, кандидат нуди и критички осврт на савремене теорије естетског васпитања и образовања.

Потпоглавље *Поезија за дјецу: естетски и педагошки феномен* бави се теоријским одређењима поезије за дјецу, те могућностима и улогом коју ова књижевна врста има у васпитању и образовању дјеце, те у освјешћивању одраслих за проблеме дјеце, као и приближавања свјетова одраслих и дјеце.

Кандидат у потпоглављу *Емпатија и њен значај за васпитање* закључује да је васпитање емоционалности важан аспект у холистичком поимању васпитне дјелатности, у оквиру чега васпитање за емпатију и подизање емпатијске културе и писмености треба да заузму значајно мјесто. Улога наставника-емпатичара посебно је значајна на почетним стадијумима образовања.

У одјелку *Педагогизација дјетињства: ризици и предности* кандидат констатује да је васпитање претворено у једну од многобројних дјелатности која се планира, вреднује, што води до унапређења и развоја когниције, али и спутавању креативности, маште и игре. Технолошки напредак и конформистички начин живота довели су до презаузетости родитеља, па умјесто прижељкиваног вијека дјетета, живимо у вијеку професионалаца који се баве дјецом. Издвајање васпитања из животног контекста створило је бројне проблеме у одрастању дјеце.

Кандидат у одјелку *Отворено васпитање, алтернатива институционалном васпитању* указује на значај идеје о отвореном васпитању. Отворено васпитање представља стару идеју чија је суштина еманципација дјетета. У прединдустријском периоду отворено васпитање било је једини облик васпитања, јер није постојао велики број вјештина којима је требало овладати. Као појава, отворено васпитање је заживјело у антици, а као идеја се конституише током 19. и 20. вијека. Суштина ове идеје јесте у томе да школске установе треба да служе првенствено дјечи, да уважавају животно контекст дјетета, те да се на васпитање дјеце не гледа као на продуктивну дјелатност, на начин како се продукују предмети или ствари.

У одјелку *Антипедагогија: заблуде и доприноси* кандидат анализира ставове доминантно критички усмјерених педагога и мислилаца (Бојанин, 2017; Шонебек, 2017; Граорац, 2015; Liessmann, 2008; Postman, 1999; Чомски, 2017; Жиру, 2013) о мањкавости васпитања и школских установа.

Кандидат у одјелку *Васпитни поступак физичког кажњавања дјетета* даје преглед схватања о физичком кажњавању дјетета у прошлости и физичком кажњавању дјетета на нашим просторима, утемељујући текст на релевантним и актуелним изворима (Чајкановић, 2013; Михајловић, 2021; Требјешанин, 1991; Спек, 2009; De Mause, 1974).

Кандидат у одјелку *Основни стилови васпитања и њихова обиљежја* анализира стилове експлицитне и имплицитне педагогије, закључујући да се за наведене стилове одлучио јер се модерна педагошка теорија и пракса помјерају од експлицитних (ауторитарни, демократски) ка имплицитним (конгруентни, манипулативни) стилима васпитања. Такође, значајан број васпитних ситуација могуће је разумјети у контексту наведених васпитних стилова. Кандидат наглашава да овако постављена класификација васпитних стилова представља солидну основу за истраживање, разумијевање и сагледавање стилова васпитања као теме у српској ауторској поезији за дјецу.

Кандидат у одјелку *Аутономија васпитаника у васпитном процесу* истиче да се аутономија у педагошком контексту посматра као педагошки принцип, васпитно-образовни циљ и исход васпитног процеса, док критички оријентисани аутори заступају став да аутономија буде полазна основа васпитања. Ученичка аутономија је повезана са

аутономијом наставника.

Теоријски дио дисертације кандидат завршава *Прегледом истраживања имплицитног васпитања у умјетности и култури*, полазећи од пионирских радова у истраживању ове проблематике код нас (Миодраговић, 1914; Митровић, 1969; Ђорђевић, 1990; Требјешанин, 1991), све до новијих истраживања (Магарашевић, 2008; Зуковић и Гајић, 2012; Требјешанин, 2012; Требјешанин, 2013; Љуштановић, 2012; Маринковић и Николић, 2014; Маринковић и Костић, 2014; Pavlović, 2014; Панић Мараш, 2015; Панић Мараш, 2018, Микановић, 2018; Семиз и Чутовић, 2020). Кандидат закључује да сви наведени текстови, премда се баве феноменима „субјективне педагогије“, „индиректне дидактичности“, „умјетничке педагогије“, суштински за предмет истраживања имају проблематику имплицитног васпитања. О проблемима васпитања размишља се у контексту поетских текстова, есејистичких текстова, концептуализација уџбеника, као и у контексту фолклорног материјала и у оквирима традиционалне, народне културе.

Предмет истраживања је испитивање, разоткривање, сагледавање, тумачење и разумијевање имплицитних педагошких садржаја у текстовима српске ауторске поезије за дјецу. *Циљ истраживања* је утврдити да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји скривена, умјетничким средствима исказана и посредована свијест о битним феноменима васпитања. На основу изабраног проблема и дефинисаног предмета и циља истраживања, а у складу са квалитативном истраживачком парадигмом, кандидат је формулисао сљедећа истраживачка питања:

1. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано и исказано учење о емпатији, посебно о аспектима бриге за другог и заузимања туђег становишта?
2. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о педагогизацији дјетињства?
3. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о отвореном васпитању дјеце?
4. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење које се критички односи према школи, школским институцијама, настави, те актерима васпитно-образовног процеса?
5. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о примјени физичког кажњавања као васпитног поступка при васпитању васпитаника као и да ли постоји умјетничка свијест о посљедицама примјене тјелесне казне по васпитаника?
6. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о васпитним стиловима, и то: ауторитарном, демократском, манипулативном и конгруентном?
7. Да ли у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о значају аутономије васпитаника у српској ауторској поезији за дјецу?

Комисија сматра да је кандидат комплексно и критички приступио изради теоријског дијела дисертације што је створило солидну основу за израду методолошког оквира за истраживање имплицитног васпитања у српској ауторској поезији за дјецу.

Теоријско-методолошка основа дисертације може дати допринос у тумачењу, разумијевању и истраживању имплицитних педагошких садржаја у српској ауторској

поезији за дјецу, као и у другим областима културе и умјетности.

Научни допринос дисертације је у настојању кандидата да укаже на емпатијски потенцијал српске ауторске поезије за дјецу, у указивању на тематизацију педагогизације дјетињства у српској ауторској поезији за дјецу, у указивању на пјесничке текстове у којима је показана умјетничка свијест о значају аутономије васпитаника у васпитном процесу, у расвјетљавању стилова васпитања који постоје као мотиви у српској ауторској поезији за дјецу, о поетској интерпретацији значаја и вриједности отвореног васпитања, као и о конструктивној умјетничкој критици васпитно-образовне праксе. Научни допринос дисертације огледа се у томе што може подстаћи будућа истраживања која би се реализовала у различитим областима умјетности и културе. Кандидат истиче да ова дисертација може подстицајно дјеловати на истраживање имплицитног васпитања у различитим областима умјетности и културе.

1. Укратко описати разлоге због којих су истраживања предузета и представити проблем, предмет, циљеве и хипотезе.
2. На основу прегледа литературе, сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан (водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету).
3. Навести допринос тезе у рјешавању изучаваног предмета истраживања.
4. Навести очекивани научни и практични допринос дисертације.

5. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

Материјал на коме је реализовано истраживање представљају поетски текстови српске ауторске поезије за дјецу. Корпус текстова сачињавају појединачне пјесничке књиге, антологије, панораме и избори из стваралаштва. Приликом одабира текстова кандидат је настојао да уврсти текстове кључних аутора српске поезије за дјецу, као и текстове аутора различитих поетичких усмјерења и различитих временских периода. Критеријуми на основу којих је одабран материјал, тј. узорак су сљедећи: имплицитност педагошког садржаја у поетским текстовима, естетска и умјетничка вриједност поетских текстова; морална (етичка) вриједност поетских текстова; сазнајна вриједност поетских текстова; духовне вриједности поетских текстова; исказан афирмативан однос према дјетету и дјетињству у поетским текстовима и модерност поетског језика показана у поетским текстовима.

Кандидат се у истраживању користио квалитативним методолошким приступом. Настојао је да у складу са специфичношћу теме истраживања развије и примијени специфичну методолошку апаратуру неопходну за истраживање имплицитног васпитања у српској ауторској поезији за дјецу. Квалитативна методолошка парадигма, на којој кандидат темељи своју дисертацију, одавно је стекла право легитимитета у истраживању феномена у области васпитања. Ова парадигма је оријентисана претежно ка разумијевању, а не ка објашњавању. У томе се огледа предност квалитативног истраживања, јер настоји да презентује гледишта која су често прикривена и занемарена. Пошто је предмет истраживања имплицитно васпитање у српској ауторској поезији за дјецу, тј. оно што је скривено, скрајнуто и занемарено, примјена наведеног методолошког приступа сасвим је адекватна за расвјетљавање ове проблематике, поготово ако се узме у обзир став да је још од седамдесетих година било јасно да суштину васпитања представља оно што је

скривено, имплицитно.

Приликом израде дисертације кандидат је користио адекватне истраживачке методе. *Методом теоријске анализе и синтезе* кандидат се користио у циљу анализирања лексикографских, монографских, уџбеничких и серијских публикација из области педагогије моралности, емоционалне педагогије, породичне педагогије, школске педагогије, историје дјетињства, социологије дјетињства, те књижевности за дјецу, литерарне педагогије и књижевне теорије. Кандидат је настојао да истраје на интердисциплинарном приступу у идентификовању, разумијевању и тумачењу имплицитног васпитања у српској ауторској поезији за дјецу. *Историјску методу* кандидат је користио у циљу расвјетљавања природе имплицитног васпитања у прошлости. *Компаративна метода* је примијењена у циљу упоређивања поетског поимања васпитања код аутора различитих епоха.

Главна техника коју је кандидат користио у истраживању је *анализа садржаја*. Ријеч је о истраживачкој техници која је широко прихваћена у свим друштвеним и хуманистичким наукама, па и у педагогији. Предмет анализе произилази из предмета и проблема истраживања, тако да је предмет анализе имплицитно васпитање у српској ауторској поезији за дјецу. Јединице анализе могу бити ријечи, симболи, синтагме, реченице, пасуси. У овој дисертацији јединица анализе је имплицитни васпитни садржај у једној строфи пјесме за дјецу. Најчешћи вид анализе садржаја је анализа текста, којом се и кандидат служио у дисертацији, при анализи поетских текстова намијењених дјечи, али и при анализи теоријских радова релевантних за предмет истраживања.

Планирани методолошки концепт квалитативног истраживања у потпуности је примијењен, што је допринијело обезбјеђивању довољно елемената за анализу и извођење закључака. Истраживање је реализовано у складу са планом који је кандидат дао приликом пријаве докторске дисертације. Кроз текст цијеле докторске дисертације видљиво је настојање кандидата Слободана Јовића да проблем и предмет истраживања осветли са интердисциплинарног аспекта, те да примијени наведене методе истраживања, а све у циљу да би третман проблема и предмета био објективан, научан, поуздан и избалансиран. Све наведене методе и технике истраживања довољно увјерљиво и поуздано освјетљавају проблематику коју је кандидат одабрао и воде сумарним резултатима до којих се дошло.

1. Описати и дати основне карактеристике материјала који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала.
2. Дати кратак увид у примијењени метод истраживања, при чему је важно оцијенити сљедеће:
 - a. Да ли су примијењене методе истраживања адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетском оквиру;
 - b. Образложити евентуалне измјене првобитног плана истраживања;
 - c. Да ли је обим истраживања довољан за доношење поузданих закључака или је потребно проширити постојеће или увести нове методе;
 - d. Да ли је статистичка обрада података адекватна, ако је кориштена при обради резултата.

6. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат је резултате квалитативног истраживања представио кроз сљедећих седам наслова:

1. Емпатија, брига за другог и заузимање туђе перспективе као тема српске ауторске поезије за дјецу;
2. Тематизација педагогизације дјетињства у српској ауторској поезији за дјецу;
3. Отворено васпитање као тема у српској ауторској поезији за дјецу;
4. Критика школе и школских институција као тема у српској ауторској поезији за дјецу;
5. Физичко кажњавање дјетета као тема у српској ауторској поезији за дјецу;
6. Стилски васпитања као тема у српској ауторској поезији за дјецу;
7. Аутономија васпитаника као тема у српској ауторској поезији за дјецу.

Комисија се одлучује да представи најзначајније резултате истраживања до којих је кандидат дошао у дисертацији.

У српској ауторској поезији за дјецу емпатија и брига за другог су исказани према бићима која припадају животињском свијету. Животиње су врло често бића о чијој се добробити старају актери пјесме. Субјекти се одричу личног комфора да би олакшали позицију другог. Поред бриге за животиње, честа тема је и брига за природу, за биљни свијет. Исказано је разумијевање за слабе и прогоњене, угрожене и маргинализоване субјекте. Често се у пјесмама појављује блискост свијета дјетињства и животињског свијета, при чему се дјеца појављују као помагачи и савезници животињама у невољи. Исказана је и брига за биљни свијет. Актери пјесама брину да биљке остану неповријеђене и да им се не учини нешто лоше. Честа тема у српској ауторској поезији за дјецу је и брига за животиње које су истргнуте из природног станишта. У пјесмама је опјевана њихова патња, показано је саосјећање према њима и њиховим тешкоћама. Тема српске ауторске поезије за дјецу је и брига за родитеље, показивање разумијевања за њихову пожртвованост и трпљење са којима се суочавају да би помогли другима. *Кандидат је потврдно одговорио на прво истраживачко питање, утврдивши да у српској ауторској поезији за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано и исказано учење о емпатији, посебно о аспектима бриге за другог и заузимања туђег станишта.*

Српска ауторска поезија за дјецу тематизује прекид спонтаног учења у природном окружењу и животном контексту. Теме пјесама неких аутора баве се издвајањем дјеце у засебан дјечји свијет, те поистовијећавањем дјетињства са хијерархијски устројеним системима као што су војска или велике компаније. Постоје и текстови који у педагогизацији проналазе модел за дисциплиновање дјеце. Тема аутора српске поезије за дјецу је и родитељско одушевљење школом као установом. О педагогизацији се пјева из перспективе дјетета које школу доживљава као непријатно мјесто, за почетак школе се везују негативне емоције, док је школско учење често пропраћено осјећањем досаде и незадовољства. *Кандидат је потврдно одговорио на друго истраживачко питање, утврдивши, на темељу анализираних текстова, да у српској ауторској поезији за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о педагогизацији дјетињства.*

Тема српске ауторске поезије за дјецу је отворено васпитање. У пјесмама српске

ауторске поезије за дјецу опјевано је пријатељство одраслих и дјеце и подршка коју одрасли пружају дјецу у превазилажењу животних искушења. У текстовима српске ауторске поезије за дјецу пјева се о спонтаном учењу које се одвија у оквирима животних активности заједнице. У одређеном броју пјесама старији одрасли, најчешће баке и дједови, упознају дјецу са прошлошћу и са начином живота, рада као и са сопственим дјетињством. У неким текстовима се пјева о начинима играња у прошлости, преплитању рада и игара, те самосталном креирању играликих активности, као и уважавању и узајамности одраслих и дјеце. Отворено васпитање је у одређеном кругу пјесама тематизовано као учење на непосредним изворима у природном амбијенту. У оквиру теме отвореног васпитања аутори пјевају и о подршци коју усљед помаћкања подршке родитеља, пружају баке и дједови. *Кандидат је потврдно одговорио на треће истраживачко питање, утврдивши да у српској ауторској поезији за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о отвореном васпитању.*

У српској ауторској поезији за дјецу предмет умјетничке критике су неодмјерени захтјеви према ученицима, те закључивање о вриједностима дјетета на основу школских оцјена. Критика је усмјерена према школи као мјесту гдје се дјеца сусрећу са негативним облицима понашања. Предмет критике су и особине наставника и њихова необјективност и строгост при оцјењивању исхода учења као и наглашена склоност ка кажњавању дјеце. У пјесмама за дјецу критикује се помаћкање емпатије и разумијевања наставника за животне проблеме ученика. Критикују се школе као институције које његују послушност и покорност као пожељне особине за живот у друштву. Предмет критике су школе као установе које почивају на корпоративном моделу и чија је улога да припремају и класификују ученике за одређена занимања. Предмет умјетничке критике је чврсто укоријењен став о ученику као бићу коме је потребан третман. *Кандидат је потврдно одговорио на четврто истраживачко питање, утврдивши да у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење које се критички односи према школи, школским институцијама, настави, те актерима васпитно-образовног процеса.*

У српској ауторској поезији за дјецу код великог броја аутора заступљена је тема физичког кажњавања дјеце. О овом васпитном поступку пјевају пјесници различитих епоха и поетичких усмјерења: од Јована Јовановића Змаја до аутора који су наши савременици. Може се уочити да аутори пјевају о физичком кажњавању у кругу породице, у школском амбијенту, као и у друштвеној средини. Значајан број пјесама о физичком кажњавању указује на патријархално утемељење нашег друштва, чија је суштина у надређености старијих и потчињености млађих чланова заједнице. У српској ауторској поезији за дјецу присутни су и гласови који апелују на друштво у цјелини да не примјењује овај васпитни поступак, него да кроз игру, као доминантну активност дјетета, креира остале дјечје активности. *Кандидат је позитивно одговорио на пето истраживачко питање, утврдивши да у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о примјени физичког кажњавања као васпитног поступка при васпитању васпитаника као и да је присутна умјетничка свијест о посљедицама примјене тјелесне казне на дјецу.*

У српској ауторској поезији за дјецу су као тема заступљена сва четири васпитна стила: *ауторитарни, демократски, манипулативни и конгруентни.* Ауторитарни васпитни стил је заступљен као тема код пјесника различитих генерација. Сви ови текстови критикују ауторитаризам старијих, строгу контролу дјечјег понашања и присилу коју одрасли спроводе над дјецом. Овај стил је опјеван тако што се на умјетнички начин проблематизује супериорност коју одрасли често исказују према дјецу. Критикују се моћ и намјере које одрасли често исказују према дјецу. Предмет критике су моћ и намјере

одраслих да забранама и репресивним мјерама контролишу дјечје понашање. *Демократски стил васпитања* је тема пјесама у којима су наставници приказани као субјекти чија се компетентност заснива на знањима и познавању наставних садржаја. *Манипулативни стил васпитања* је тема пјесама у српској ауторској поезији за дјецу и то посредством критике манипулативног понашања одраслих према дјечи. Услјед нарастања знања о дјечи и дјечјем понашању, отварају се веће могућности за манипулисање дјецом. Српски дјечји пјесници препознају ту опасност и пјевајући из позиције дјетета, супротстављају јој се. У текстовима се разобличавају намјере старијих да привилегијама приволе дјецу на пожељно понашање. *Конгруентни стил васпитања* је тема у пјесмама у којима се на васпитање и образовање гледа као на дјелатности у којима преовладавају брига, гајење и култивисање дјетета. Овај стил застуљен је у текстовима у којима је дијете приказано као аутентично биће које тежи стваралаштву и гдје се оно прихвата као апсолутно биће, тј. онакво какво јесте. Конгруентни васпитни стил у школском контексту је приказан у пјесмама гдје наставници пружају ученицима љубав и подршку, уважавају њихове потребе, у раду с њима исказују стрпљење и толерантност засноване на узајамном уважавању. *Кандидат је потврдно одговорио на шесто истраживачко питање, утврдивши да у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о васпитним стилевима, и то о ауторитарном, демократском, манипулативном и конгруентном стилу васпитања.*

Тематизација појма аутономије у српској ауторској поезији за дјецу је уочена кроз три аспекта: поштовање, побуну и жељу за самосталношћу. Дијете је приказано као чедно биће које украшава цијели свијет. Дијете и дјетињство захтијевају слободу, неспутаност и уважавање дјетета као стваралачког бића. Битно обиљежје европске културе у другој половини 20. вијека је интересовање за посебност дјетињства, за дјечји менталитет, а српска култура и поезија за дјецу конституисале су се на том трагу. *Кандидат је позитивно одговорио на седмо истраживачко питање, утврдивши да у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји умјетничким средствима обликовано учење о значају аутономије васпитаника у процесу васпитања.*

На основу наведеног, Комисија констатује да је кандидат критички приступио тумачењу и разумијевању резултата сопственог истраживања, те да је настојао да те резултате упореди са резултатима претходних релевантних истраживања.

Научни допринос дисертације огледа се у сљедећем: Ослањајући се на квалитативну истраживачку парадигму, служећи се квалитативном анализом текста, кандидат је трагао за умјетничким поимањем васпитања у текстовима српских пјесника за дјецу, различитих генерација и поетичких опредјељења. У дисертацији је освијетљено поетско мишљење о значају емпатије у васпитању, указано на постојање теме педагогизације дјетињства у српској поезији за дјецу, показано је да у српској ауторској поезији за дјецу постоје снажни, критички усмјерени гласови у вези са критиком мањкавости васпитања и школе. У дисертацији је доказано да српска ауторска поезија за дјецу тематизује тешкоће дјече у одрастању кроз приказивање физичког кажњавања у школском, друштвеном и породичном контексту. У дисертацији је показано да у српској ауторској поезији за дјецу постоје ауторитарни, демократски, манипулативни и конгруентни васпитни стил, као и да је изражена умјетничка свијест о значају аутономије васпитаника у васпитном процесу. На основу свега наведеног, кандидат Слободан Јовић је установио да у текстовима српске ауторске поезије за дјецу постоји скривена, умјетничким средствима исказана и посредована свијест о битним феноменима васпитања.

Кандидат Слободан Јовић истиче да се педагогија као наука може развијати

уколико буде спремна да ризикује трагајући за феноменима васпитања, настојећи да их освијетли посредством интердисциплинарних и мултидисциплинарних истраживања. Сужавање педагогије на школство, институционализам, наставне стратегије и методе поучавања тешко да ће унаприједити васпитну праксу и педагошку науку. Једно такво отварање и тежњу ка интердисциплинарности кандидат је настојао да демонстрира у тексту дисертације.

Налази овог истраживања могу с позитивно рефлектовати на различите субјекте. Налази овог истраживања могу се примијенити у наставном раду, јер отварају могућност за уврштавање различитих текстова у уџбеничке и друге наставне материјале. Уз помоћ књижевних текстова у којима је исказана брига за друге субјекте, могуће је креирати и реализовати радионичке активности које ће подстицати емпатичност, брижност и разумијевање код ученика, наставника и родитеља, потпомогавши да та црта постане преовладавајућа у њиховом понашању. Резултати овог истраживања могу бити драгоцјени за васпитно-образовну праксу, јер указују на умјетничко-литерарну перцепцију проблема педагогизације дјетињства. Поезија за дјецу може помоћи одговорнима у области васпитања и образовања да уз предности које педагогизација носи, освијесте и проблеме које она доноси и с којима суочава данашњу дјецу и родитеље. Резултати овог истраживања могу се примијенити у сврху оснаживања свијести о значају међугенерациског учења, пријатељства одраслих и дјеце, као и узајамности и поштовања у односима одраслих и дјеце. Даље, резултати истраживања могу бити драгоцјени при указивању на мањкавости школе као система, али и појединих њених сегмената. Резултати истраживања могу подстаћи дискусију о штетности физичког кажњавања дјетета. Могуће је креирати активности које би подстакле ненасилну комуникацију и ненасилно рјешавање проблема. Резултати овог истраживања могу подстаћи неку врсту критичког промишљања и дискусије о томе који су стилови васпитања најзаступљенији у школском и породичном васпитању, као и што могу позитивно утицати на јачање свијести о значају дјетињства, о вриједности дјетета, као и о значају концепта аутономије васпитаника у процесу васпитања.

Даља истраживања у области имплицитног васпитања могла би ићи у правцу разматрања, проналажења, тумачења и синтезе имплицитних васпитних садржаја у различитим областима умјетности и културе. Кандидат истиче увјерење да би било неопходно и драгоцјено реализовати истраживања имплицитног васпитања у области филмске умјетности, те имплицитног васпитања у уџбеницима и помоћним материјалима намијењеним ученицима. Имплицитно васпитање могуће је истражити и у образовним телевизијским програмима намијењеним дјечи. Кандидат је става да би било драгоцјено истражити постојање и природу имплицитног васпитања у појединим књижевним врстама: приповијеткама, романима, као и у народним књижевним врстама, као и да би таква истраживања допринијела употпуњавању слике дјетета и дјетињства у нашој култури и умјетности.

1. Укратко навести резултате до којих је студент дошао.
2. Оцијенити да ли су добијени резултати јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући их са резултатима других аутора и да ли је студент при томе испољавао довољно критичности.
3. Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, те да ли указују на нове правце истраживања.

7. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација кандидата Слободана Јовића је његов самосталан, студиозан научно-истраживачки рад, усмјерен на актуелни педагошки проблем који се бави имплицитним васпитањем у српској ауторској поезији за дјецу. Дисертација својом теоријско-методолошком основом даје значајан допринос педагошкој науци, јер представља јединствен и свеобухватан рад, који проширује досадашња сазнања из области имплицитног васпитања, а може послужити при конципирању и реализацији нових истраживања имплицитног васпитања.

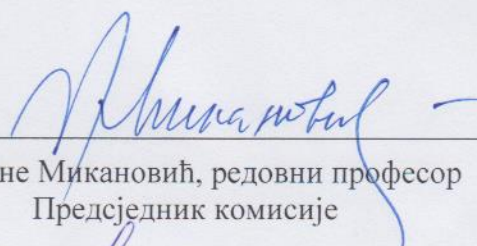
Резултати квалитативне анализе, те наведени закључци, представљају релевантна научна сазнања и драгоцен извор за разумијевање имплицитног васпитања. На основу увида Комисије у структуру целокупне дисертације, те на основу анализе њених појединачних дијелова, закључујемо да је кандидат успјешно теоријски утемељио дисертацију, да је креирао ваљан методолошки оквир истраживања, на темељу чега је дошао до резултата драгоцјених за педагошку науку.

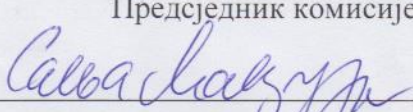
Комисија позитивно оцјењује докторску дисертацију *Имплицитно васпитање у српској ауторској поезији за дјецу* кандидата Слободана Јовића, те предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да се исти прихвати и да се кандидату одобри јавна одбрана докторске дисертације пред Комисијом у назначеном саставу, с тим да се постојећи састав Комисије прошири са још два члана, и то: проф. др Миле Илић, који је био члан Комисије за оцјену подобности, теме, кандидата и проф. др Оливера Гајић, менторка.

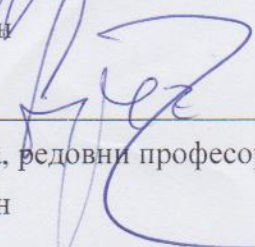
1. Навести најзначајније чињенице које дају научни значај тези.
2. На основу укупне оцјене дисертације, комисија предлаже:
 - да се докторска дисертација прихвати, а студенту одобри одбрана,
 - да се докторска дисертација враћа студенту на дораду (да се допуни или измијени) или
 - да се докторска дисертација одбаци.

Мјесто и датум:

У Бањој Луци и Сарајеву, 05. мај 2023. године

др Бране Микановић, редовни професор
Предсједник комисије

др Сања Мацура, редовни професор
Члан

др Сњежана Шушњара, редовни професор
Члан

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије дужан је да у извјештај унесе образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извјештај.